

## **МАНДРИЧЕНКО ЖАННА ВАСИЛІВНА**

Національний університет «Одеська юридична академія»,  
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права,  
кандидат юридичних наук, доцент

### **КРИМІНОЛОГІЧНА СКЛАДОВА КОМПЛЕКСНОГО МІЖГАЛУЗЕВОГО ІНСТИТУТУ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПІД ЧАС ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ**

Спостерігаючи тенденцію посилення впливу вибору громадян на політичні процеси та формування демократичної правової держави особливої актуальності набувають питання, щодо механізмів правового удосконалення самих виборчих процесів.

Основною формою безпосередньої демократії, за допомогою якої реалізується волевиявлення народу, є вибори. Частиною 1 статті 213 загальної декларації прав людини визначено, що кожна людина безпосередньо або через вільно обраних представників має право брати участь в управлінні своєю країною [1, ст. 21].

Конституція України ст. 5 встановила, що єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування [2, ст. 5].

Удосконалення виборчого законодавства України, розвиток виборчої системи, підвищення політико-правової культури учасників виборчого процесу передбачає обов'язкове врахування генезису виборчого законодавства, національних традицій, та досвіду світової виборчої практики. Сьогодні вибори є головним інструментом формування, визнання, підтвердження легальності політичної системи і політичного режиму.

Як відзначає Шкурат І.В., виборчі технології, це сукупність засобів і методів виборювання, оновлення і утримання політичної влади в демократичному суспільстві, що спираються на механізми взаємодії різних соціальних груп, соціальних інститутів громадянського суспільства з урахуванням правових, політичних, матеріальних, духовних та інших чинників, з метою стабілізації суспільно – політичної ситуації у країні, рекрутування нової політичної еліти, легітимації влади, реалізації волі більшості на управління державою [3, с. 2].

Найбільш ефективними засобами впливу на виборчі механізми є визначені форми юридичної реакції державних інституцій, а саме кримінальна та адміністративна відповідальність. На сьогодні національна нормативна база містить 14 складів адміністративних правопорушень (ст. 212<sup>7</sup> – 212<sup>20</sup> КпАП) і 7 складів кримінальних злочинів (ст. 157, 158, 158<sup>1</sup>, 158<sup>2</sup>, 159, 159<sup>1</sup>, 160 КК) [4].

Об'єктом даних злочин і виступає здійснення народного волевиявлення та встановлений порядок його забезпечення. Об'єктивна сторона правопорушень передбачає не тільки активні дії, а й бездіяльність, що може виражатися в порушенні встановлених термінів виборчого процесу та ігноруванні законних вимог його учасників.

Кримінальний кодекс України містить окремий розділ де визначені злочини, що посягають на активні та пасивні виборчі права громадян (ч.1-3 ст. 157, ст. 158, ст. 158<sup>1</sup>, ч. 1 і 3 ст. 159<sup>1</sup>, ч. 1 ст. 160). Зазначимо, що суб'єктом таких злочинів може бути:

- *визнана фізична особа, що звинувачується;*
- *фізична особа, посадова особа, члени виборчої комісії;*
- *лише члени виборчої комісії або інші посадові особи [5].*

Законодавство України містить інші види відповідальності за правопорушення під час виборчого процесу. Зокрема, це конституційно-правова відповідальність, яка передбачає накладення виборчими комісіями санкції у формі попередження кандидатом, відмови їм у реєстрації або скасування рішення про реєстрацію кандидатів. Також конституційно-правовими санкціями є визнання голосування і виборів недійсними, припинення діяльності груп, що ініціюють референдум. До самих виборчих органів та їх представників можуть бути застосовані такі санкції, як дострокове припинення повноважень виборчої комісії або її члена.

До дисциплінарної відповідальності у встановленому порядку притягуються члени виборчих органів, інші посадові особи, якщо в їх протиправних діях, так чи інакше пов'язаних з виборчим процесом, відсутній склад адміністративного або кримінального правопорушення.

Цивільно-правова відповідальність за вчинення порушення під час виборчого процесу полягає у відшкодуванні матеріальної та моральної шкоди і може застосовуватися як додатковий вид відповідальності одночасно з іншими видами.

Зважимо, що ефективність виборчих технологій у сучасних умовах українського суспільства залежить не тільки і не скільки від наявності матеріально-фінансових ресурсів, організаційної структури, доступу до засобів масової інформації, підтримки впливових людей, морально-вольових якостей політичного лідера, а і безпосередньо від самих юридичних механізмів виборчої системи.

Україні пройшла шлях від мажоритарної абсолютної більшості до змішаної відносної більшості, сьгоднішні намагання моделювання та модернізації виборчої системи показує, що для посилення державного управління суспільними процесами оптимальною може бути чутлива до інновацій мажоритарна виборча система відносної більшості, а якщо ставиться за мету мінімізація негативних наслідків управління, то в нагоді може стати пропорційна виборча система, як більш консервативна до змін.

Сьогодні в Україні сформований комплексний міжгалузевий інститут юридичної відповідальності за порушення під час виборчого процесу, та мало дослідженою залишається сфери змістовного кримінологічного

наповнення, щодо удосконалення виборчих процесів, формування політико-культурних уподобань виборців, теорії і методології дослідження динаміки виборчих процесів, їх технологій. Саме даний напрямок проблем потребує подальшого вивчення та змістовного наповнення.

### **Список використаної літератури:**

1. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Конституція України [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
3. Шкурат І.В. Становлення та розвиток політичних виборів в Україні: автореф. дис. на здобуття ступеня кандидата наук з державного управління: спец. 25.00.01– теорія та історія державного управління / І.В. Шкурат -Київ, 2002. – 21с.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення. [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
5. Кримінальний кодекс України. [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

**Ключові слова:** вибори, виборча система, юридичні механізми виборів, волевиявлення народу, мажоритарна та пропорційна виборча система.

**Ключевые слова:** выборы, избирательная система, юридические механизмы выборов, волеизъявление народа, мажоритарная и пропорциональная избирательная система.

**Key words:** elections, electoral system, legal election mechanisms, the will of the people, majority and proportional electoral system.

## **ФЕДЧУН НАТАЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА**

Національний університет «Одеська юридична академія»,  
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права,  
кандидат юридичних наук

### **ДЕТЕРМІНАЦІЙНИЙ КОМПЛЕКС ПОРУШЕНЬ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ**

Джерелом підвищеної небезпеки є діяльність, пов'язана з використанням, зберіганням або утриманням транспортних засобів, механізмів та обладнання, використанням, зберіганням хімічних, радіоактивних, вибухо- і вогне небезпечних та інших речовин, яка створює підвищену небезпеку для осіб, яку цю діяльність здійснюють, та інших осіб.

Характерні ознаки джерела підвищеної небезпеки:

- неможливість повного контролю з боку людини;